מי השלוח — ויקרא

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. אִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (תנחומא ויקרא א') כַּמָּה פְּעָמִים הִזְהִירָה הַתּוֹרָה עַל הַגֵּר אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה פְּעָמִים נֶגֶד אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה פְּעָמִים, בְּאֹר הַכָּתוּב בַּתּוֹרָה. הָעִנְיָן בָּזֶה כִּי אִיתָא בַּגְּמָרָא (ראש השנה כ"א:) חֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי בִּינָה נִבְרְאוּ בָּעוֹלָם וְכֻלָּם נִיתְּנוּ לְמֹשֶׁה חָסֵר אֶחָד נִמְצָא שֶׁיֵּשׁ לְמֹשֶׁה רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם מ"ט, וּלְכָל יִשְׂרָאֵל מ"ח שֶׁאֵין בְּיכוֹלְתָּם לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגוֹת מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, כִּי "לֹא קָם נָבִיא כְּמֹשֶׁה" לָכֵן אֵין יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ רַק לְמ"ח, וְנֶגֶד זֶה כְּתִיב גַּם מ"ח פְּעָמִים בְּאֹר בַּתּוֹרָה, כִּי בְּאֹר מוֹרֶה עַל חֵשֶׁק וְרָצוֹן לְדִבְרֵי תוֹרָה, וְעַל יְדֵי הַחֵשֶׁק וְהַקִּיווּי שֶׁהָאָדָם מְצַפֶּה לְדִבְרֵי תוֹרָה יָכוֹל לִקְנוֹת כָּל הַמ"ח שְׁעָרִים. וְעַל זֹאת הַכַּוָּונָה נֶאֱמַר גַּם גֵּר מ"ח פְּעָמִים, כִּי הַגֵּר מַה שֶּׁבָּא לְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה הוּא גַּם כֵּן רַק מִמַּה שֶׁנִּמְצָא בּוֹ גּוֹדֶל תְּשׁוּקָה, כִּי בְּשׁוֹרֶשׁ חַיָּיו אֵינוֹ דָּבוּק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי דְּבֵיקוּת בְּשׁוֹרֶשׁ הַחַיִּים אֵינוֹ דָּבוּק רַק מִי שֶׁנּוֹלַד מִזֶּרַע הָאָבוֹת. וְנֶגֶד זֶה הָיוּ מ"ח קְרָשִׁים בַּמִּשְׁכָּן וְגַם עַל זֶה נֶאֱמַר בַּזוה"ק (בראשית קכ"ה.) כִּי בְּכָל יוֹם נוֹטֵף מ"ח טִיפִּין, וְזֶה עִנְיַן פֵּירוּשׁ הַפָּסוּק "וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה" קְרִיאָה הִיא תְּשׁוּקָה וְקִיווּי בַּלֵּב, וּלְפִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן בְּלֵב מֹשֶׁה קְרִיאָה וְקִיווּי יוֹתֵר מִכָּל יִשְׂרָאֵל לָכֵן זָכָה לְשַׁעַר הַמ"ט.

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. כְּתִיב (ישעיה ס"ה,כ"ד) "וְהָיָה טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וַאֲנִי אֶשְׁמָע". וּמֵאַחַר שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹנֶה מַה עִנְיַן עוֹד לְדַבֵּר וּלְבַקֵּשׁ, אַךְ כִּי קְרִיאָה הַיְינוּ תְּשׁוּקָה וְצִיפּוּי, וְהוּא אָמְרוֹ "טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה" הַיְינוּ טֶרֶם שֶׁיָּבֹא בְּלֵב הַמְיַחֵל לַה' שׁוּם חֵשֶׁק לְדַבֵּר, אָז עוֹנֶה אוֹתוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהוּא שֶׁמְּבַעֵר מִלִּבּוֹ כָּל חֻמְּדוֹת וְכָל מִינֵי חֲשָׁקוֹת לְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְעַל יְדֵי זֶה יֵעָשֶׂה מָקוֹם בְּלֵב הָאָדָם שֶׁיּוּכַל לְצַפּוֹת וּלְקַוּוֹת לִרְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַחַר כָּךְ יוּכַל לְקַבֵּל בְּלִבּוֹ תְּשׁוּקָה וְקִוּוּי בִּלְתִּי לַה' לְבַדּוֹ. וְאָז "עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וַאֲנִי אֶשְׁמָע". וְזֶה הָעִנְיָן הָיָה כָּאן כְּשֶׁנִּגְמַר הַמִּשְׁכָּן וּכְתִיב "וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה לָבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד", אָז חָשַׁב מֹשֶׁה בְּדַעְתּוֹ שֶׁעַד עַתָּה הָיָה הָעֵסֶק שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל בְּדִבְרֵי תוֹרָה, וְאָז הָיָה הוּא הַנִּבְחָר לְקַבֵּל הַתּוֹרָה וּלְלַמְּדָהּ לְיִשְׂרָאֵל, וְעַתָּה פָּתַח הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּדָבָר חָדָשׁ לַעֲסֹק עִם יִשְׂרָאֵל וְלָזֶה אַהֲרֹן הוּא הַנִּבְחָר, וּבֶאֱמֶת הָיָה לְמֹשֶׁה רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם טוֹבַת עַיִן לְאַהֲרֹן, אַךְ מְאוֹד שָׁקַק לִדְבַר ה' וְהָיָה יוֹשֵׁב וּמְצַפֶּה שֶׁיִּשְׁמַע דְּבַר ה', וְזֶהוּ "וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה מֵאֹהֶל מוֹעֵד", הַיְינוּ אַחַר שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ שׁוּם חֵשֶׁק לְשׁוּם דָּבָר אֲשֶׁר גַּם שְׁמוֹ מוֹרֶה עַל זֶה, כִּי "מִן הַמַּיִם מְשִׁיתִיהוּ" וּמַיִם הַיְינוּ חֵשֶׁק כַּמְבוֹאָר, לָכֵן בָּחַר בּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תְּחִילָה לְדִבְרֵי תוֹרָה שֶׁיִּתְּנוּ עַל יָדוֹ, וְזֶהוּ "טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה" וְאַחַר כָּךְ כַּאֲשֶׁר צִיפָּה וְקִיְּוָה לַה' שֶׁגַּם תּוֹרַת הַקָּרְבָּנוֹת יֵלְכוּ עַל יָדוֹ, זֶהוּ "עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וַאֲנִי אֶשְׁמָע".

וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו. הַיְינוּ שֶׁאָמַר לוֹ אֱמֶת שֶׁמַּעֲשֶׂה הָעֲבוֹדָה שַׁיָּיךְ לְאַהֲרֹן דַּיּוֹקָא, אַךְ הַדִּבְּרוֹת וְהַצִּיווּיִם שַׁיָּךְ רַק לְךָ. וְהָרְאָיָה שֶׁמִּזֶּה בָּא לְךָ הַתְּשׁוּקָה לִשְׁמוֹעַ יוֹתֵר מִכֻּלָּם. וְלָזֶה וַיִּקְרָא בְּאָלֶ"ף וְעִיְּרָא הַמּוֹרָה עַל פְּשִׁיטוּת שֶׁהָיָה לְמֹשֶׁה רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם אָז טוֹבַת עַיִן לְאַהֲרֹן וְלֹא הָיָה כַּוָּנָתוֹ רַק לִשְׁמוֹעַ הַדִּבּוּר, וְזֶה שֶׁאָמַר אִיּוֹב (איוב י"ד,ט"ו) "תִּקְרָא וְאָנֹכִי אֶעֱנֶךָּ לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ תִּכְסֹף", "תִּקְרָא" הַיְינוּ בָּחַר בִּי וְנָתַן לִי חֵשֶׁק, "וְאָנֹכִי אֶעֱנֶךָּ" הַיְינוּ אָז עָלַי לְהַשְׂלִים פְּעוּלּוֹת הַדָּבָר לִהְיוֹת נִמְשָׁךְ אַחַר רְצוֹנְךָ, "לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ תִּכְסֹף" הַיְינוּ מֵחֲמַת שֶׁתַּחְשֹׁק לְהַשְׂלָמַת מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ עַל כֵּן אֲבַקֵּשׁ מִמְּךָ כָּזֹאת, וּפִי' "עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וַאֲנִי אֶשְׁמָע" כִּי יֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי עֲנִיּוֹת בִּתְפִלָּה וּשְׁנֵיהֶם אֵינָם טוֹב, הָאֶחָד כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּתַעֲנִית [כ"ה:] שֶׁנַּעֲנָה תֵּיכֶף קוֹדֶם שֶׁרוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר שָׁם. וְהַשֵּׁנִי שֶׁאֵינוֹ נַעֲנָה רַק עַל יְדֵי הַפְצָרוֹת רַבּוֹת. לָכֵן נֶאֱמַר תְּחִילָה "טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה", וְאַחַר כָּךְ "עוֹד הֵם מְדַבְּרִים" אָז אֶשְׁמַע בָּרָצוֹן הַשָּׁלֵם. כְּמוֹ דְּאִיתָא בַּגְּמָרָא [שם] אָמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ וּנְשַׁב זִיקָא מוֹרִיד הַגֶּשֶׁם וְאָתָא מִטָּרָא.

אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה'. וְלֹא כְּתִיב אָדָם מִכֶּם כִּי יַקְרִיב, וְזֶה מוֹרֶה עַל הַבָּא לְהַקְרִיב קָרְבָּן לַה' שֶׁלֹּא יִרְצֶה בְּהִתְנַשְּׂאוּת לִהְיוֹת גָּבוֹהַּ מֵחֲבֵירוֹ, רַק לְהַכְנִיס עַצְמוֹ לִהְיוֹת בְּשָׁוֶה עִם כָּל יִשְׂרָאֵל. [כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בַּגְּמָרָא (ברכות ל"א.) שֶׁחַיָּיב אָדָם לְהִתְפַּלֵּל שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם, וּבֶאֱמֶת וַהֲלֹא גַּם עַל צָרְכֵי הַגּוּף הוּא מִתְפַּלֵּל וְאִם כֵּן הָיָה צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל כָּל הַיּוֹם, אַךְ כֵּיוָן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל כָּל הַיּוֹם וְכֵיוָן שֶׁהוּא מְבָרֵר עַצְמוֹ בְּאֵלּוּ הַשָּׁלֹשָׁה זְמַנִּים שֶׁמִּתְפַּלֵּל, נִתְבָּרֵר בָּזֶה שֶׁלִּבּוֹ מִתְפַּלֵּל תָּמִיד לְהַשִּׁם יִתְבָּרַךְ וּכְמוֹ שֶׁהוּא בְּנֶפֶשׁ אֶחָד כֵּן בִּכְלַל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל כּוּלָּם קְשׁוּרִים כְּשַׁלְשֶׁלֶת אַחַת וּכְשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל עַל טוֹבָה מְבָרֵר אוֹתָהּ לִכְלַל יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן הַבָּא לְהַקְרִיב לַה' לֹא יִרְצֶה בְּהִתְנַשְּׂאוּת לִהְיוֹת גָּבוֹהַּ מֵחֲבֵירוֹ כִּי בָּזֶה נִתְבָּרְרוּ כָּל יִשְׂרָאֵל. תַּשְׁלוּם.].

תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם. "תַּקְרִיבוּ" הַיְינוּ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הַדּוֹרֵשׁ בֶּאֱמֶת לְשֵׁם שָׁמַיִם זוֹכֶה לְבֵן חָכָם אוֹ לְתַלְמִיד חָכָם. וְזֶה גַּם עִנְיַן הַפָּסוּק (מלאכי ג',ט"ז) "אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב ה' וַיִּשְׁמָע וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו". סֵפֶר זִכָּרוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא כְּשֶׁחוֹקֵק הַדָּבָר בְּתוֹךְ לִבּוֹת יִשְׂרָאֵל, וְזֶה מֻחְמַת שֶׁנִּמְצָא בָּאָדָם טוֹבַת עַיִן שֶׁיִּשְׂמַח גַּם לְרֵעֵהוּ מֵהַטּוֹב אֲשֶׁר זָכָה מֵהַשִּׁם יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ "אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' וַיַּקְשֵׁב ה' וַיִּשְׁמָע" הַיְינוּ לִפְנוֹת לְמַלֵּא רְצוֹנוֹ בְּמִלֹּא עוֹמְסוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַחֲקוֹק זֹאת בְּתוֹךְ לִבּוֹת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ירמיהו ל"א,ל"ב) "וְעַל לִבָּם אֶכְתֲּבֶנָּה", וְזֶהוּ "וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו". וְעַל זֶה רוֹמֵז גַּם הַפָּסוּק "אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן", וְ"תַּקְרִיבוּ" הוּא לְשׁוֹן רַבִּים וּכְמוֹ שֶׁנִּדְרָשׁ מִזֶּה מְלַמֵּד שֶׁבָּא בְּנִדְבוֹת צִבּוּר הַיְינוּ שֶׁיִּתְפַּשֵּׁט לִהְיוֹת נֶחְקָק בִּלְבּוֹת יִשְׂרָאֵל.

עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תַּקְרִיב מֶלַח. הוּא הֵיפֶךְ הַטּוֹב, כִּי לֹא יָנוּחַ לְהִתְפַּשֵּׁט וּלְגַדֵּל הַטּוֹב, כִּי אֶרֶץ מְלֵחָה אֵינָהּ מְגַדֶּלֶת, אַךְ הוּא דָּבָר שֶׁיּוּכַל לְהִתְעָרֵב עִם הַטּוֹב וּלְהוֹסִיף טַעַם לַטּוֹב. וְעַל זֶה יִקָּרֵא גַּם רַב הַחוֹבֵל מַלָּח, לְפִי שֶׁמְּעָרְבֵב הַמַּיִם, וּמֶלַח הוּא לְשׁוֹן עֵרְבוּב, וְעַל עִנְיַן הַזֶּה נֶאֱמַר "וְכָל קָרְבַּן מִנְחָתְךָ בַּמֶּלַח תִּמְלָח", הַיְינוּ שֶׁיִּדְבַּק הָאָדָם לְהַשִּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת עַצְמוֹ וְלֹא יִנָּתֵק עַל יְדֵי שׁוּם דָּבָר עוֹלָם הַזֶּה רַק אַדְרַבָּה יִתְבָּרֵר דְּבֵקוּתוֹ בְּיוֹתֵר בְּטוּב טַעַם וָדַעַת. וְלָעִנְיָן הַזֶּה מִתְיַחֵס גַּם עִנְיַן אֲמַצְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה כַּאֲשֶׁר הִכָּה אֶת אֱדוֹם עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים הִשְׁלִיךְ מֵרֹאשׁ הַסֶּלַע וַיִּבָּקְעוּ, וְאַחַר כָּךְ עָבַד לֵאלֹהֵי אֱדוֹם וְשָׁלַח לְיוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל "לְךְ נִתְרָאֶה פָּנִים" (דברי הימים ב' כ"ה,י"ז) וְהָעִנְיָן בָּזֶה כִּי אֱדוֹם הוּא רֵאשִׁית הַקְּלִיפָּה הַחֲשׁוּבָה מִכָּל הָאֻמּוֹת כִּדְאִיתָא בְּמַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה [ב':] שֶׁאֱדוֹם נִכְנָס מִיָּד אַחַר יִשְׂרָאֵל מִשּׁוּם דַּחֲשִׁיבֵי, וְאַחַר הַקְּלִיפָּה הַזֹּאת מִיָּד מַתְחִיל שָׁם יִשְׂרָאֵל. וּלְעֵת עַתָּה לֹא נִתַּן לְיִשְׂרָאֵל רְשׁוּת עֲלֵיהֶם רַק לֶעָתִיד כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בִּמְקוֹמוֹ. וַהֲרִיגַת אֲמַצְיָה אֶת הָעֶשְׂרִים אֶלֶף כִּי יֵשׁ בַּקְּלִיפָּה עֶשֶׂר מַדְרֵגוֹת כִּי זֶה לְעֻמַּת זֶה, וְעַל זֶה רוֹמֵז הָעֶשְׂרִים אֶלֶף הַיְינוּ כָּל הָעֲשָׂרָה מַדְרֵגוֹת מִתַּתָּא לְעֵילָּא וּמֵעֵילָּא לְתַתָּא, וְהָיָה בְּדַעְתּוֹ מֵאַחַר שֶׁכָּל כָּךְ גָּבְרָה יָדוֹ עֲלֵיהֶם בְּוַדַּאי כָּל מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה מֵעַתָּה לֹא יָסוּר לְבָבוֹ מֵה', וְלֹא יִהְיֶה בְּכֹחַ שׁוּם דָּבָר רַע לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו כְּמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לֶעָתִיד. עַל כֵּן נִסָּה לַעֲבוֹד אֶת אֱלֹהֵי אֱדוֹם וְשָׁלַח לְיוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל "לְךְ נִתְרָאֶה פָּנִים", הַיְינוּ אַף שֶׁאֲנִי עָשִׂיתִי דָּבָר שֶׁנִּרְאֶה רַע אַף עַל פִּי כֵן אֲנִי דָּבוּק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר מִמִּךְ. וְהִנֵּה לֹא הָיָה רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּזֶה, לָכֵן נֶעֱנַשׁ וְיוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל תְּפָסוֹ, וְאַף עַל פִּי כֵן נֶאֱמַר שָׁם [פסוק כ"ה] כִּי חַי אֲמַצְיָה אַחַר מוֹת יוֹאָשׁ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְרִמּוֹז כִּי בְּכָל הַחֲמִשָּׁה עָשָׂר מַעֲלוֹת שֶׁנִּמְצָא בְּיִשְׂרָאֵל הָיָה אֲמַצְיָה גָּדוֹל מִיּוֹאָשׁ, וְחֶטְאוֹ לֹא הָיָה רַק לְפִי עֵרֶךְ גְּבוּל תְּפִיסַת אָדָם, כִּי הַמֵּבִין בְּעִנְיְנֵי מַלְכוּת בֵּית דָּוִד, כָּל מַלְכֵי יְהוּדָה הֵם הַחֲבִיבִים אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד וְכָל מַעֲשֵׂיהֶם לֹא הָיוּ כִּפְשׁוּטָם, וְהַמֵּבִין בִּישַׁעְיָה [ז', ג'] נֶאֱמַר "צֵא נָא לִקְרַאת אָחָז" נָא הוּא לְשׁוֹן בַּקָּשָׁה, כְּמוֹ אָב שֶׁהֵרַע לִבְנוֹ וְנִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ וְאַחַר כָּךְ מִשְׁתַּדֵּל הָאָב לְפַיְּסוֹ, וְזֶה שֶׁאָמַר אָחָז "לֹא אֶשְׁאַל וְלֹא אֲנַסֶּה אֶת ה'" כְּבֵן הַמִּתְחַטֵּא לִפְנֵי אָבִיו. וְגַם עִנְיַן מְנַשֶּׁה הָיָה כִּי נוֹלַד בְּיִרְאָה מְפֻלֶּגֶת עַד שֶׁאֵין כֹּחַ אֱנוֹשִׁי יָכוֹל לְסָבְלוֹ, וּלְכָל מֶלֶךְ יֵשׁ יִרְאָה גְּדוֹלָה אַךְ לוֹ הָיְתָה בְּיוֹתֵר הִתְגַּבְּרוּת, וְכָל חֶטְאוֹ הָיָה כִּי רָצָה לְהָסִיר הַיִּרְאָה מֵאִתּוֹ וּבְכָל הַמְּקוֹמוֹת נִתְבָּרֵר אֵלָיו יִרְאַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּיוֹתֵר, חוּץ מִדָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁנּוֹלַד בְּמִדַּת אַהֲבָה וְהָיָה מְדֻגָּל בָּהּ כַּיָּדוּעַ.